

DŽO
ABERKROMBI

ĐAVOLI

Preveo
Nikola Pajvančić

■ Laguna ■

Naslov originala

Joe Abercrombie

THE DEVILS

Copyright © 2025 by Joe Abercrombie

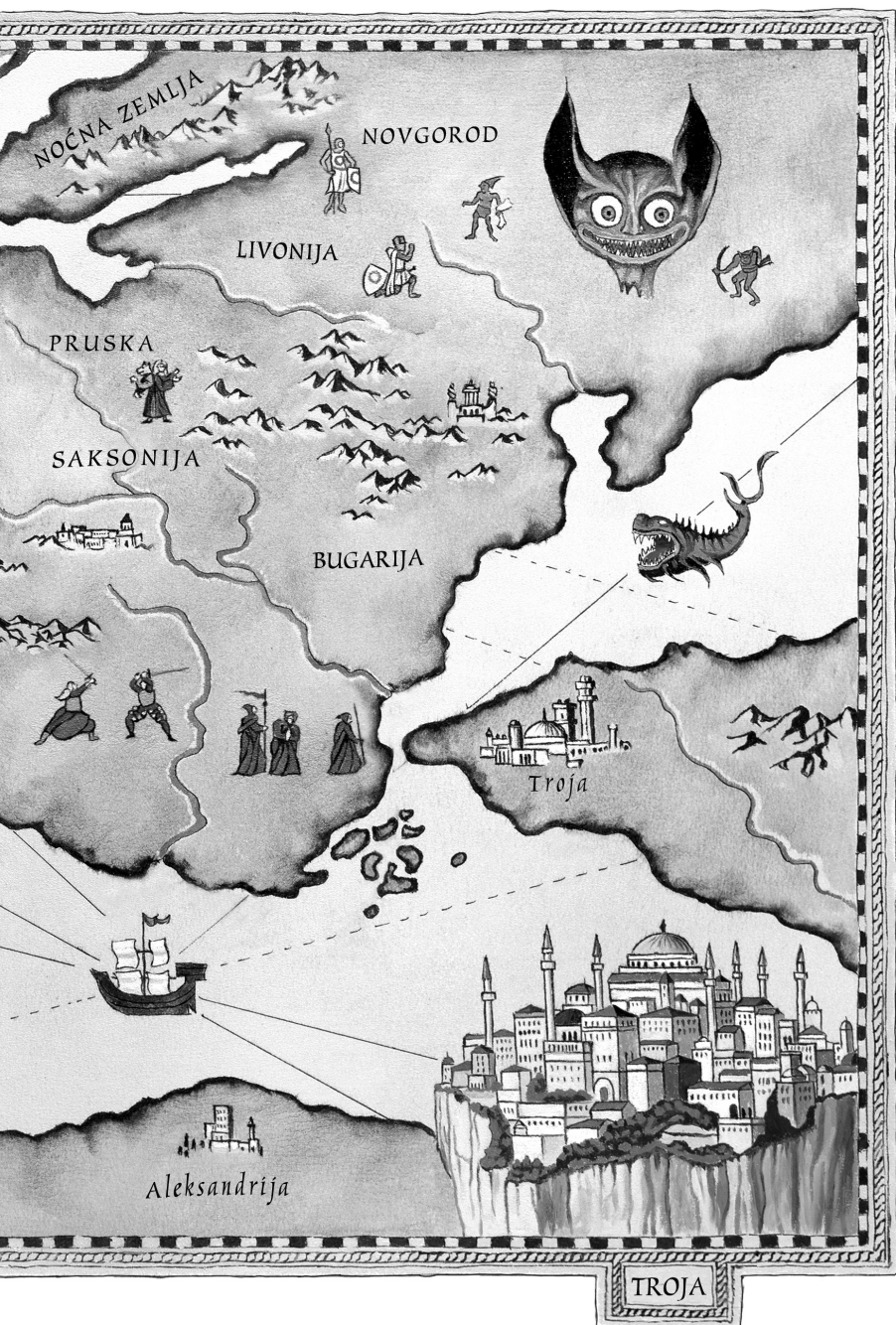
Map and illustrations copyright © Jo Daniel Phillips

All rights reserved.

Translation copyright © 2025 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Posvećeno Džilijan,
za srozavanje epske fantastike u blato
još od 2006.*

PRVI DEO

*Najgora
princeza
na svetu*

Dan Svetog Elfrika

Bio je petnaesti dan meseca vernosti i brat Dijaz je kasnio na audijenciju kod njene svetosti pape.

„Pobogu i zaboga“, živcirao se on, dok su na njegovu gotovo nepomičnu kočiju naletali brojni i glasni flagelanti, sa leđima išaranim krvlju i licima išaranim suzama ekstaze, dok su se bičevali ispod natpisa sa jednostavnom porukom: „Pokajte se.“ Nije bilo navedeno zbog čega bi se trebalo pokajati.

Ali svako ima neki razlog, zar ne?

„Pobogu i zaboga.“ Tačnost možda nije jedna od dvanaest vrlina, ali se brat Dijaz njom oduvek ponosio. Dao je sebi čitavih pet sati da iz svratišta stigne na razgovor, siguran da će mu tako preostati bar dva da se bogobojažljivo divi statuama važnijih svetaca ispred Nebeske palate. Ne kaže se uzalud da svi putevi u Svetom gradu vode u nju.

Samo, sada je izgledalo da ga sve ledene ulice Svetog grada vode u krug, prepune nezamislivog mnoštva hodočasnika, prostitutki, sanjara, spletkara, kupaca relikvija, trgovaca indulgencijama, tragalaca za čudima, propovednika i fanatika, varalica i secikesa, prostitutki, lopova, trgovaca i zelenaša, vojnika i razbojnika, neverovatno brojne stoke, bogalja, prostitutki, obogaljenih prostitutki – čekajte, da li je već spomenuo prostitutke? Njih je bilo dvadeset

na jednog sveštenika. Njihovo otvoreno prisustvo u blaženom srcu Crkve, i kreštavo dozivanje mušterija dok na surovoj studeni prikazuju naježene ruke i noge, bilo je naravno zapanjujuće i bez sumnje sramotno, ali je budilo želje za koje se brat Dijaz nadao da su odavno zgasle. Sada je morao da popravi odoru i digne pogled ka nebesima. Ili bar ka drmusavom krovu kočija.

Zbog takvih stvari se pre svega i uvalio u nevolje.

„*Pobogu i zaboga!*“ Spustio je prozor i provirio na ledeni vazduh. Kakofonija himni i dozivanja prostitutki, cenjkanja i molbi za milost – i smrad dima, jeftinog tamjana i obližnje riblje pijace – u trenutku se utrostručio, tako da nije znao treba li pre da začepi nos ili uši, dok urla na kočijaša. „Zakasniću!“

„Ne bi me čudilo.“ Čovek je govorio umorno i pomireno sa sudbinom, kao da se tu zadesio slučajno, a ne kao da je naplatio izuzetno drsku cenu da preveze brata Dijaza na najvažniji sastanak u njegovom životu. „Brate, danas je Dan Svetog Elfrika.“

„Pa?“

„Digli su mu mošti u zvonik Crkve Bezgrešnog podilaženja da ih prikažu nevoljnicima. Priča se da leče giht.“

To je bilo objašnjenje za onoliko ćopanje, štapove i kolica u gomili. Zašto nije mogao da leči šarlah, štucanje ili neku treću boljku, zbog koje bi oboleli ipak mogli da se brzo sklone sa puta kočijama koje jure?

„Zar ne postoji neki drugi put?“, zakreštao je brat Dijaz da nadjača larmu.

„Ima ih stotine.“ Kočijaš je beživotno slegnuo ramenima i glavom pokazao ka uzavreloj gomili. „Ali svugde ti je Dan Svetog Elfrika.“

Zvona za podnevnu molitvu razlegla su se iznad grada, počevši od žalostivog glasanja raštrkanih uličnih kapelica, pa su narastala u neskladnu halabuku kada je svaka kapela, crkva i katedrala pridodala mahniti zvuk sopstvenih zvona, u nadmetanju da namami hodočasnike baš kroz svoja vrata, na svoje klupe i do svojih tasova za prilog.

Kočija se trznu i pođe, zbog čega brata Dijaza obuže olakšanje, ali se onda odmah trznu i stade, na šta on potonu u očajanje.

Nedaleko su se dva odrpana sveštenika iz suparničkih prosjačkih redova digla u predikaonicama-dizalicama, pa su se opasno njihali iznad rulje, praćeni teškim stenjanjem mašinerije, i besno penili dok su se žustro raspravljali oko istinskog značenje Spasiteljkinog poziva na uljudnost.

„Pobogu, zaboga, *pobogu!*“ Koliko se samo trudio da smrsi konce braći u samostanu. Onoliki napor da opatove švalerke ne saznaju jedna za drugu. Onoliko hvalisanje, da ga pozovu u Sveti grad, da primete koliko je izuzetan, da je pred njim velika budućnost.

A ovde će njegove ambicije da zgasnu. Uvenuće u kočijama zaglibljenim u ljudskom kalu, na tesnom trgu, nazvanom po svecu za koga niko nije čuo, gde je hladno kao u ledari, gužva kao u mesari i odvratno kao u kenjari. Između šarene ograde prepune prosjaka s dozvolom i platforme od lipovog drveta za javno izvršenje kazni, na kojoj je čopor dečurlije palio slamnate lutke vilenjaka.

Brat Dijaz ih je posmatrao kako mlate po lutkama šiljatih ušiju i zuba, tako da iz ovih sipaju slapovi iskri, dok posmatrači s odobravanjem tapšu. Vilenjaci su naravno vilenjaci, i sigurno je bolje da gore nego da ne gore, ali bilo je nečeg neprijatnog u tim buc mastim dečjim licima što sijaju od nasilničke radosti. Njemu teologija nikada nije bila jača strana, ali jeste bio prilično siguran da je Spasiteljka mnogo govorila o milosti.

Štedljivost sasvim sigurno jeste jedna od dvanaest vrlina. Brat Dijaz je većito podsećao sebe na tu činjenicu, dok je u širokom luku zaobilazio prosjake pred kapijom samostana. Ipak, ponekad je za dobit potrebno ulaganje. Nagnuo se kroz prozor i ponovo zaurao na kočijaša. „Obećaj mi da ćeš me na vreme dovesti u Nebesku palatu i plaćam duplo!“

„Ovo je Sveti grad, brate.“ Kočijaš jedva da se potrudio da slegne ramenima. „Ovde samo ludaci nešto obećavaju.“

Brat Dijaz je šmugnuo nazad u kočiju, a suze su mu navrle na oči. Pridigao se na koleno i iz nedara izvadio bočicu okovanu drevnim srebrom, uglačanim od vekova dodira sa kožom njegovih predaka. „O blažena Sveta Beatriša“, prošaputao je, očajnički je stežući, „sveta velikomučenice i zaštitnice sandale naše Spasiteljke,

molim te samo za jedno – da na vreme stignem na jebenu audijenciju sa papom!“

Smesta se pokajao što je opsovao u molitvi, pa se prekrutio, ali dok se spremao da u znak pokajanja uštine sredinu grudi, Sveta Beatrisa je već iskazala svoje nezadovoljstvo.

Nešto tresnu o krov, kočije naglo stadoše, brat Dijaz naglo odlete napred, a njegov bedni jecaj utihnu kada ustima nalete pravo na sedište preko puta.

Tako to ide

Aleks savršeno doskoči sa prozora na krov kočije, mekano se otkotrlja i hitro se pridiže, ali onda zeznu mnogo lakši skok sa krova kočije na zemlju, izvrnu članak, teturavo se probi u gomilu, nalete licem na balegom umazane sapi magarca i na kraju se opruži u slivniku.

Magarac se prilično uzrujao, a njegov vlasnik još i više. Aleks zbog žalopojki nekoliko obližnjih pokajnika nije bila sigurna šta on tačno viče, ali *nije* zvučalo nimalo laskavo.

„Ma jebi se!“, zaurla ona na njega. Neki monah je blenuo u nju iz kočije, sa krvavom gubicom i izbezumljeno uspaničenim licem, tako čestim kod turista u Svetom gradu, tako da je zakreštalala: „A jebi se i ti! Jeb'te se obojica“, dodala je kao uzgred dok se hramajući udaljavala.

Psovke, na kraju krajeva, ništa ne koštaju.

Aleks maznu molitvenu traku sa tezge dok trgovac nije gledao – što ona nije doživljavala kao krađu, već više kao brze reflekse – obmota je oko glave kao maramu, pa se umeša među pokajnike, svojski se trudeći da i sama žalostivo ječi. To i nije bilo teško, s obzirom na bol koji joj je damarao kroz nogu i predosećanje opasnosti koje ju je bockalo u leđa. Diže ruke ka nepravilnom pojasu plavetnila između naherenih krovova, pa izgovori vatrenu molitvu za spas. Jednom, za promenu, gotovo da je bila iskrena.

Tako to ide. Veće otpočneš u potrazi za zabavom, a ujutro moliš za oprost.

Bože, baš joj je bilo muka. Želudac joj se prevrtao, kiselina joj je pekla grlo, a i dole ispod pojasa će izgleda biti nevolja. Možda zbog sinoćnog kvarnog mesa ili jutrošnjih mračnih izgleda za budućnost. Možda zbog novca koji je izgubila ili novca koji je dugovala. Možda ipak zbog malo balege na usnama. A i zbog poganog smrada hodočasnika, kojima je kupanje bilo zabranjeno na dugačkom putovanju u Sveti grad. Digla je kraj molitvene trake preko usta i krišom pogledala unazad, kroz šumu ruku dignutih ka nebu...

„Eno je!“

Koliko god da se trudila, nikada nije uspevala sasvim da se uklopi. Sada se probi pored jednog hodočasnika s povezom preko očiju, drugog obori na ranjava kolena, pa othrama niz ulicu što je brže mogla, a to nije bilo ni izbliza brzo koliko je želela. Metež pozadi nadglasao je prosjaka koji je urlao himne za sitniš. Ako ima bar malo sreće, izbiće tuča, ti pokajnici umeju da budu prilično drčni ako neko stane između njih i milosti Svevišnjeg.

Aleks zađe za ugao, na riblju pijacu u senci Bledih sestara. Stotinu tezgi, hiljadu kupaca, žagor ljutitog cenkanja, slankast morski smrad jutrošnjeg ulova, koji svetluca na slabašnom zimskom suncu.

Ona primeti brz pokret i nagoni se sagnu. Nečija ruka joj otrgnu vlas sa glave i ona se zavuče pod kola, gde je zamalo izgaziše nemirna kopita, otkotrlja se i promigolji kroz nečije noge, pa kroz guste i ledene riblje iznutrice, kosti i sluz ispod tezgi.

„Sad si moja!“

Nečija ruka joj se stegnu oko noge i njeni prsti ostaviše krivudave tragove kroz riblju utrobu dok su je izvlačili na svetlo. Bio je to jedan Bostrov siledžija, onaj koga je neko zeznuo da nosi trorogi šešir, pa je izgledao kao pirat u pokušaju. Ona stade da udara, jednom pogodi pesnicom u obraz uz sočan prasak, mada se pobojala da je to pukla njena pesnica a ne njegov obraz, ali je on stegnu za ruku i cimnu u stranu. Ona mu pljunu u oko, na

šta on ustuknu, šutnu ga između nogu tako da se on zatetura pa mahnu slobodnom rukom. Mogu oni nju da obore, ali ona će uvek da ustane. Nešto je opipala, stegnula, kriknula i zavitlala. Teški tiganj. On tresnu pirata po obrazu, uz zvuk nalik na zvono za večernje molitve, glupava kapa mu odlete s glave i on se pruži koliko je dug, a kupci se od vrelog ulja razbežaše na sve strane.

Aleks se naglo okrenu, sa ribarskom mrežom od sopstvene kose preko očiju. Iskolačene oči, upereni prsti, prilike koje se kroz gomilu probijaju ka njoj. Ona skoči na najbližu tezgu, daske joj se ulegnuše pod nogama dok je gazila kroz plodove mora, ribe su se praćakale, krabe krckale, trgovci glasno psovali. Onda skoči na sledeću tezgu, okliznu se o ogromnu pastrmku, pa pruži još jedan očajni korak pre no što se stropošta na rame i opruži, zasuta školjkama. Pridiže se, zadihana, othrama ka uličici prepunoj smeća i zađe u nju četiri koraka kada shvati da je uličica zapravo ćorsokak.

Onda ostade samo da stoji, užasnuta i pogurena, zagledana u goli zid, dok su joj se šake bespomoćno stezale i opuštale. Polako, veoma polako, okrenula se.

Bostro je stajao na početku ćorsokaka, sa pesničetinama na kukovima, sa isturenim bradetinom, bezlična preteća ljudska kocka. On sporo zacokta jezikom. C, c, c.

Jedan njegov siledžija mu se pridružio, zadihao od potere. Onaj sa kežom punim crnih zuba. Bože, stvarno su jezivi. Ako već imaš takav kež, onda bar peri zube, a ako imaš takve zube, onda bar nemoj da se kežiš.

„Bostro!“ Aleks se osmehnu najboljim osmehom kojim je uspela da se osmehne dok se bori za dah, a to je bio slabašan osmeh, čak i po njenim merilima. „Nisam znala da si to ti.“

Njegov uzdah beše težak kao njegovo telo. On je već godinama uterivao dugove za račun Papa Kolinija i sigurno je čuo svako opravdanje, laž, izgovor i srceparateljnu priču koju možete da zamislite i vrlo verovatno nekoliko njih koje ne možete da zamislite. Ova na njega nije ostavila ama baš nikakav utisak.

„Istekao ti je rok, Aleks“, rekao je. „Papa ’oće svoje pare.“

„Pošteno.“ Ona pruži svoju punu kesu. „Evo ovde je sve.“

Baci mu kesu pa jurnu, ali su oni bili spremni. Bostro uhvati kesu a njegov govnozubi drugar uhvati Aleks za ruku, okrenu je u mestu i baci na zid, tako da ona tresnu o cigle pa se otkotrlja u smeće.

Bostro otvori kesu i osmotri njenu sadržinu. „Kakvo iznenađenje.“ Okrenu je naopačke i iz nje iscure zemlja. „Kesa ti вреди isto kol’ko i ti.“

Pirat-početnik se društvu pridružio sa ružičastim otiskom tiganja na njušci. „Čuvaj se“, huknuo je, dok je ispravljao ribljim crevima umrljani šešir. „Opasna je kad je sateraš uza zid. Kô izgladneli pacov.“

Zvali su je i gorim imenima. „U redu, slušajte“, procedila je dok je sporo ustajala, pitajući se jesu li joj slomili rame, a onda kada ga je opipala, pitajući se jesu li joj slomili šaku. „Doneću pare. Skupiću ih, ne brinite!“

„Kako?“, upita Bostro.

Ona iz džepa izvadi krpu pa je odmota uz prigodno poštovanje. „Podivite se prstima šake Svetog Lucija...“

Onaj sa šeširom joj ih izbi iz ruku. „Đubre lažljivo, znamo mi šta su pseće kosti.“ Što je bilo prilično razočaranje, s obzirom na to koliko se dugo trudila da isturpija kandže.

„U redu, slušajte“, reče ona, dok je uzmicala sa izubijanim, bolnim, smrdljivim i lepljivim dignutim šakama. Prostor za uzmicanje joj se ubrzano smanjivao. „Samo mi dajte još malo vremena!“

„Dao je tebi Papa dovoljno vremena“, reče Bostro, potiskujući je unazad. „I sad je isteklo.“

„Ali to čak nije ni moj dug!“, zacvile ona, što je bila istina, ali takođe i potpuno nebitno.

„Je l’ te Papa lepo upozorio da ga ne preuzimaš? A ti si ga ipak preuzela.“ Što je takođe bila istina, a takođe i veoma bitno.

„Vratiću dug!“ Glas joj je postajao sve piskutaviji. „Možeš da mi veruješ!“

„Ti ga nećeš vratiti a ja ti neću verovati, i to oboje znamo.“

„Uzeću od prijatelja!“

„Nemaš ti prijatelja.“

„Smisliću nešto. Ja uvek nešto smislim!“

„Ništa nisi smislila. Zato smo i ovde. Drž’te je.“

Ona zdravom rukom odalami govnozubog, ali on to jedva da i primeti. On joj uhvati jednu ruku, a pirat drugu i onda se ritala i otimala i dozivala u pomoć, kao opatica kad je pljačkaju. Mogu oni nju da obore, ali ona uvek...

Bostro je udari u stomak.

Zvuk je bio tup kao kad konjušaru ispadne mokro sedlo i iz nje iščile sva snaga. Oči joj zasuziše, kolena joj zaklecaše i mogla je samo da leži, da šišti kao da će se izbljuvati i da misli kako bi ipak možda bilo najbolje da ne ustaje.

U udarcu pesnicom u stomak koji vam je zadao neko dvaput veći od vas zaista nema ničeg romantičnog, posebno kada jedino možete da se nadate novom udarcu. Bostro je šaketinom uhvati za grlo, tako da njeno pištanje postade šištavo krkljanje. Onda izvadi klešta.

Gvozdena klešta. Uglačana od čestog korišćenja.

Nije izgledao kao da se tome veseli, ali ih je ipak izvadio.

„Šta ćemo?“, zabruna on. „Zube il’ prste?“

„E čekaj malo“, zabalavi ona, zamalo progutavši sopstveni jezik. Koliko je već dugo kupovala sebi vreme? Nedelju ili još dve. Sat ili još dva. Sada je bila primorana da kupuje sekunde. „Čekaj malo...“

„Biraj“, zareža Bostro, a klešta se približiše Aleksinom licu toliko da ih je zrikavo gledala, „ili znaš da ode i jedno i drugo...“

„Samo čas!“, razleže se glas, prodoran i zapovednički i svi se smesta okrenuše. Bostro, siledžije, a i Aleks, bar koliko je mogla, onako pridavljena.

Na početku čorsokaka stajao je visok i naočit čovek. U njenoj profesiji naučite da procenite koliko je neko bogat već na prvi pogled. Da procenite da li je neko dovoljno bogat da ga vredi obrađivati. Da procenite ko je previše bogat da se trud isplati. Ovo je bio veoma bogat čovek, odora mu je bila pohabana po rubovima, ali od valjane svile, izvezena zmajevima od zlatne žice.

„Ja sam vojvoda Mihail od Nikeje.“ Jeste, govorio je malčice po istočnjački. Neki čelavac znojavog čela dotrča do njega. „A ovo je moj sluga Evsejije.“

Svi stadoše da procene taj neočekivani obrt. Navodni vojvoda je posmatrao Aleks. Imao je dobroćudno lice, pomislila je, ali i ona ume da izgleda veoma dobroćudno ako zatreba, a zapravo je gramzivo đubre, pitajte koga hoćete. „Koliko sam shvatio, ti se zoveš Aleks?“

„Dobro si shvatio“, zabrunda Bostro.

„I imaš mladež ispod uha?“

Bostro pomeri palac i diže obrvu kada se pojavi deo njenog vrata. „Ima.“

„Svih mu svetaca...“ Vojvoda Mihail sklopi oči pa veoma duboko udahnu. Pošto ih je otvorio, učinilo se da u njima ima suza. „Živa si.“

Bostrov stisak dovoljno je popustio da Aleks progrca: „*Za sada*.“ Bila je jednako preneražena kao ostali, ali pobeđuje onaj koji najbrže prevaziđe preneraženost i počne da shvata gde se krije dobit.

„Gospodo!“, objavi vojvoda. „Ovo nije niko drugi do njeno visočanstvo princeza Aleksija Pirogenet, davno nestala kći carice Irene i zakonita naslednica zmijskog prestola Troje.“

Bostro je sigurno čuo svako opravdanje, laž, izgovor i srceparateljnu priču koju možete da zamislite, ali je na ovo čak i on digao obrve. Zaškiljio se u Aleks kao da mu je neko rekao kako je brabonjak upravo izleteo iz kozjeg dupeta zapravo zlatni grumen.

Ona je mogla samo da vrlo značajno slegne ramenima. U životu su je zvali varalicom, secikesom, kradljivicom, kučkom, gramzivom kučkom, pacovskom pizdom, lažljivom lasicom, a to su bila samo imena koja je shvatala kao kompliment. Nikada je, bar koliko se sećala, nisu nazvali princezom. Čak ni u najneduhovitijoj šali.

Lice govnozubog se toliko silno iskrivilo da su se pojavili njegovi još govnostiji zubi u dubini usta. „*Šta* reče da je ona koji kurac?“

Vojvoda Mihail osmotri Aleks, koja je visila kao jeftin tepih usred godišnjeg istresanja. „Priznajem da ne deluje... *posebno*

princezasto. Ali jeste to što jeste, i svi moramo to da prihvatimo. Shodno tome, zahtevam da oslobodite njenu plemenitu personu.“

„Plemenitu šta?“, upita pirat-početnik.

„Pustite je.“ Vojvodino prijatno ophođenje malčice je popustilo i Aleks ispod njega nasluti nešto ledeno. „Smesta.“

Bostro se namršti. „Lažljivo pacovče duguje našem šefu.“

Pirat izvadi rasklimani zub iz krvavih usta. „Pacovska pizda mi je izbila zub!“

„Kakva šteta.“ Vojvoda diže obrvu kad ugleda zub. „Izgleda veoma zdravo.“

Čovek ga besno baci u stranu. „Pa, meni se baš svidao.“

„Shvatam da ste pretrpeli izvesne neprijatnosti.“ Vojvoda zavuče ruku u džep zlatom izvezene odore. „Bog mi je svedok da sam ja i te kako svestan koliko neprijatne princeze umeju da budu, *i stoga...*“ On diže nekoliko novčića na svetlo. „Evo nečega...“ Nekoliko ih vrati u džep, a ostatak baci na prljavu kaldrmu. „Za vaš trud.“

Bostro se zagleda dole, jedva više impresioniran nego zemljom iz Aleksine kese. „Zar ne reče da je jebena princeza?“

„Kad je dvorski najavljiivači najavljuju, obično izostave to *jebena*, ali jeste.“

„I njen život vredi samo toliko?“

„O, ne“, reče vojvoda Mihail. Njegov sluga se vešto spusti na koleno, raširi kaput i izvadi poveliki mač, sa starim koricama opšivenim sjajnom žicom. Izgrebanu jabuku je okrenuo ka gospodaru. Vojvoda položi na nju vrh jednog prsta. „Toliko vrede *vaši* životi.“

Trinaesta vrlina

Ja... ja sam...“
Brat Dijaz pusti skute mantije, koje je morao da prikupi oko kolena kao mlada usplahirena što kasni na svadbu, a njegovi glasni koraci odjekivali su od mermera glatkog kao ogledalo dok je zadihan trčkarao kroz lavirint hodnika Nebeske palate, u sve nepodnošljivijim naletima panike.

„Ja... ja sam...“ Okliznuo se na lokvu pljuvačke, na mestu gde su ugledni pokajnici lizali pod, i pomislio je da se povredio u predelu prepona. Sve je to bilo izuzetno daleko od snova o silnom dostojanstvu sa kojim će stupati kroz te uzvišene dvore, da napokon doživi priznanje svojih izuzetnih osobina. Gospode, u glavi mu se vrtelo. Hoće li to pasti u nesvest? Da li umire?

„Brat Eduardo Dijaz?“, upita izuzetno visoka sekretarka.

Ime je zvučalo nekako poznato. „Valjda...“ Obema pesnicama se oslonio na sto, jedva uspevajući da obuzda šištanje i da deluje da je zaslužio ugledno mesto u srcu crkvene hijerarhije. „I mogu samo... da se izvinim... što kasnim.“ Uspeo je, uz herojski trud, da se ne ispovraća. „Gomila prokletih gihtavaca se okupila za Dan Svetog Elfrika! A kočijaš je...“

„Poranio si.“

„... bio potpuno nesposoban i ja... Molim?“

Sekretarka slegnu ramenima. „Ovo je Sveti grad, brate Dijaze. Svakog dana je praznik bar nekog sveca i svi večito kasne. Sve sastanke zakazujemo imajući to u vidu.“

Dijaz se poguri od olakšanja. Mila Sveta Beatrisa mu je ipak na kraju pomogla. Pao bi na kolena i zahvalno se isplakao, samo da se nije bojao da neće ponovo moći da ustane.

„Ali ništa se ne boj.“ Sekretarka se spusti sa nečega nalik na veoma visok tronožac pa se pokaza da je zapravo iznenađujuće niska. „Kardinalka Žiška je raščistila svoj raspored i zatražila da te uvedu čim stigneš.“ Onda teatralno mahnu ka vratima.

Krupan čovek, lica kao od istesanog kamena i pesnica kao od čvornatog drveta, sedeo je na klupi kraj njih. Možda je i sam čekao na razgovor. Sedeo je sa sivim očima uprtim u brata Dijaza, toliko savršeno nepokretno da se činilo kako je Nebeska palata sazidana baš oko njega. Kratko potkresana kosa bila mu je tamnosed, sa dva velika ožiljka, a kratko potkresana brada bila je tamnosed sa bar tri ožiljka, a tamnosed obrve bile su mu zapravo više ožiljci nego obrve. Izgledao je kao čovek koji je proveo pola veka strmoglavljujući se niz planinu. Možda planinu napravljenju od sekira.

„Čekajte“, promrsi brat Dijaz. „Kardinalka Žiška?“

„Tako je.“

„Ja sam shvatio da ću se sresti sa njenom svetošću papom... zbog priznanja... nagrada...“

„Ne.“

Je li moguće da mu je ipak malo krenulo? Njena svetost jeste Srce Crkve, ali je svakodnevno dodeljivala hiljade nebitnih položaja, zvanja i blagoslova bezbrojnim nebitnim sveštenicima, monasima i monahinjama, verovatno o njima ne misleći ništa više nego što berač misli o zrnu grožđa.

Sastanak sa kardinalkom Žiškom, čelnicom Zemaljske kurije, bio je nešto sasvim drugo. Ona je bila neprikosnovena gospodarica beskrajne birokratije i kolosalnih prihoda Crkve. Primećivala je samo ljude koje vredi primetiti. I *raščistila je svoj raspored...*

„Pa, dobro...“ Brat Dijaz obrisa znoj sa čela, potapka debele usne, popravi zgužvanu mantiju i počeo da se osmehuje prvi put otkako je kročio kroz kapije Svetog grada. Učinilo mu se da je mila Sveta Beatrisa prevazišla samu sebe. „Najavite me, naravno!“

S obzirom na to da je predstavljao sam vrhunac moći crkve, kabinet kardinalke Žiške bio je prilično razočaranje. Po merilima jednog monaha iz zabiti bio je to ogroman prostor, ali je delovao veoma tesno, zbog vrtoglavih gomila hartija iz kojih su štrčale kićanke, belezi i pečati, raspoređenih na klupama sa obe strane, kao strojevi dve vojske koje će se svakog časa sudariti. Brat Dijaz je očekivao raskoš – freske, somot i mermer sa pozlaćenim anđelićima koji se tiskaju u svakom ćošku. Međutim, nameštaj utisnut u uzani deo poda između te dve birokratske litice najbolje bi se dao opisati kao dosadan i funkcionalan. Zadnji zid bio je od golog, čudno namreškano kamena, kao da se nekada istopio, potekao pa se onda stvrdnuo, verovatno neki ostatak drevnih ruševina, na kojima je sazidana Nebeska palata. Jedini ukras bila je mala i prilično nasilna slika bičevanja svetog Barnabe.

Iskreno, i prvi pogled na kardinalku Žišku takođe je bio prilično razočaravajući. Bila je to stamena žena čupave, prosede kose i upravo je uzimala hartije sa leve gomile, razočaravajuće ih neuredno potpisivala, pa ih stavljala na gomilu sa svoje desne strane. Činilo se kao da je zlatni lanac svog položaja prebacila preko naslona stolice, a grudi njene grimizne odežde umesto njega krasile su mrvice.

Da nije bilo crvene kardinalske kapice koja je, okrenuta naopačke, stajala na stolu, mogli biste pomisliti kako je to ured nekakvog neznatnog pisara, koji se bavi neznatnim i dosadnim pisarskim poslovima. Ipak, kao što je imala običaj da kaže majka brata Dijaza, to nije razlog da on zaboravi na lepo ponašanje.

„Vaša eminencijo“, izustio je, pa je izveo svoj najbolji formalni naklon.

Žiška to nije ni primetila, nije ni digla pogled sa pera koje je grebuckalo po hartiji. „Brate Dijaze“, škripavo je rekla. „Kako ti se dopada Sveti grad?“

„Ovo je mesto...“ Učtivo se nakašljao. „Izuzetne duhovnosti?“

„O, u to nema nikakve sumnje. Gde bi drugde mogao da na tri različite tezge u krugu od jedne milje kupiš ustavljenu pišu Svetog Eustahija?“

Brat Dijaz je očajnički pozeleo da shvati treba li to da doživi kao šalu ili kao žestoku osudu, pa je na kraju pokušao oboje, tako što se istovremeno kezio i odmahivao glavom, dok je tiho govorio: „Da, istinsko je to čudo...“

Srećom, Žiška i dalje nije dizala pogled. „Tvoj opat veoma pohvalno govori o tebi.“ A bolje bi mu i bilo, posle svih usluga koje mu je brat Dijaz učinio. „Kaže da njegov samostan odavno nije imao tako darovitog administratora.“

„Preveliku mi on čast čini, vaša eminencijo.“ Brat Dijaz liznu usne od pomisli na bekstvo iz zagušljive teskobe tog samostana, sa ciljem da uzme sve što mu pripada. „Ali ja ću se potruditi da služim vama, i njenoj svetosti, na sve načine koje poželite, do samih granica...“

On poskoči kada se vrata iza njega glasno zalupiše, pa se naglo okrenu da vidi kako je sedokosi čovek prekriven ožiljcima, onaj sa klupe pred vratima, sada ušao u kabinet. Ogolio je iskrzane zube, pa je seo na jednu tvrdu stolicu za njenim stolom.

„Do samih granica...“, istrajavao je nesigurno brat Dijaz, „mojih sposobnosti...“

„Izuzetno mi prija što to čujem.“ Njena eminencija je napokon spustila pero, pažljivo stavila najnoviju hartiju na gomilu, protrljala mastiljavi kažiprst o mastiljavi palac, i onda digla pogled.

Brat Dijaz proguta knedlu. Kardinalka Žiška je možda imala neugledan kabinet, neugledan nameštaj i mastiljave prste sitnog pisara, ali su joj oči bile oči zmaja. I to posebno opasnog zmaja, koji ne trpi glupake.

„Ovo je Jakob iz Torna“, rekla je i glavom pokazala pridošlicu. Taj kasapski panj od lica delovao je neprijatno u predvorju, ali kad je ušao na privatni razgovor brata Dijaza, postao je krajnje uznemirujući. Prilično slično kao što bi susret sa prosjakom pred

vratima vaše kuće bio neprijatan, ali bi susret sa prosjakom u vašem krevetu bio razlog za popriličnu uzbunu.

„On je vitez templar, zaklet na službu njenoj svetosti“, reče kardinalka Žiška, što mu nije pružilo nikakvo razjašnjenje a još manje ga je umirilo. „Čovek velikog iskustva.“

„*Velikog*.“ Ta reč se režeći otrgla sa vitezovih nepomičnih usana, kao šaka starog šljunka bačena među zupčanike novog mlina.

„Njegov primer i saveti, njegov mač da ne spominjemo, biće ti od neprocenjive vrednosti.“

„Njegov... mač?“ Brat Dijaz više nije bio siguran kuda vodi taj razgovor, ali mu se nimalo nije dopadala ideja da će mu možda zatrebati nečiji mač kada tamo stigne.

Kardinalka Žiška malčice usitni očima. „Živimo u svetu prepunom opasnosti“, reče ona.

„Zaista?“, upita brat Dijaz, a onda, pošto malo bolje razmisli, promeni pitanje u žalostivu opasku. „Zaista živimo.“ Pa na kraju u mračnu potvrdu. „*Zaista*.“ Ne lično, u njegovom slučaju, naravno.

On je živio u maloju ali zapravo – sad kad je malo bolje o tome razmislio – prilično udobnoj keliji sa pogledom na more, i povetarcem koji je u ovo doba godine donosio bujni miris kleke. Polako ga je obuzimala sumnja da miris kleke ne spada u opasnosti o kojima govori kardinalka. Potvrda te sumnje veoma je brzo usledila.

„Između Istočne i Zapadne crkve vlada raskol.“ Njena eminenција kao da se zagledala pravo kroz brata Dijaza, u budućnost prepunu pretnji.

„Koliko shvatam, Petnaesti veliki ekumenski sabor nije mnogo postigao na prevazilaženju postojećih problema“, žalostivo je izjavio brat Dijaz, u nadi da će je istovremeno impresionirati svojim poznavanjem i tekućih događaja i teologije. Znao je da Istočna crkva ima muško sveštenstvo, da nose točak umesto kruga i da postoji neki žestok spor o datumu na koji pada Uskrs, ali zaista gotovo nimalo nije shvatao razlog za dublje podele. Danas je retko ko to shvatao.

„Mnogi gramzivi evropski vladari ne haju za svoje svete dužnosti, već se međusobno otimaju za ovozemaljsku vlast.“

Brat Dijaz pobožno prevrnu očima ka tavanici. „Sve ih čeka sud na onome svetu.“

„Meni bi bilo draže da ih dočeka mnogo ranije“, reče kardinalka Žiška, a od oštine u njenom glasu Dijaz se sav naježi. „U međuvremenu nas muči istinska pošast raznovrsnih čudovišta, đavolaka, trolova, veštica, volšebnika i drugih pobornika mnogih crnih veština.“

Brat Dijaz je privremeno ostao bez reči, tako da se zadovoljio samo time što je opisao rukom krug na grudima.

„Da ne spominjemo i mračnije sile, koje spremaju propast vaseljene iz večite noći što urla, van ovoga sveta.“

„Mislite na *demone*, vaša eminencijo?“, prošaputa brat Dijaz, pa se još žustrije prekruži.

„A onda je tu, naravno, i apokaliptična pretnja vilenjaka. Oni se neće doveka zadržati u Svetoj zemlji. Neprijatelji Božji će ponovo pokuljati sa istoka i sa sobom će doneti svoj pogani oganj i svoj nečisti otrov i svoje *neljudske appetite*.“

„Prokleti bili“, procedi brat Dijaz, kome je pretila opasnost da izgrebe krug na grudima mantije. „Je li to sigurno, vaša eminencijo?“

„Odgovore smo potražili u proročištu Nebeskog hora i u to nema nikakve sumnje. Živimo u svetu utonulom u tminu, u kome naša crkva predstavlja jedni zrak svetla. Jedinu nadu za ljudski rod. Smemo li dozvoliti da pravednici trpe, da to svetlo zgasne?“

E dobro, ovo je lako. „Nipošto, vaša eminencijo“, reče brat Dijaz, žustro odmahujući glavom.

„A u tom boju, gde se sudara ono što se može opisati samo kao *dobro*, protiv onoga što se može opisati samo kao *zlo*, poraz ne dolazi u obzir.“

„Upravo tako, vaša eminencijo“, reče brat Dijaz, žustro klimajući glavom.

„Pošto od toga zavisi Božje delo i svaka duša u njemu, uzdržanost bi bila sumanutu. Uzdržanost bi bila kukavičko zanemarivanje naše svete dužnosti. Uzdržanost bi bila *greh*.“

Brata Dijaza je malo-pomalo obuzimala sumnja da nekako zalazi na nesigurno teološko tlo, poput trapavog medveda koji juri zečeve na nedovoljno zaleđeno jezero. „Pa...”

„Dođu tako vremena kada je ulog toliko ogroman da moralne zamerke same postanu nemoralne.“

„Zaista? Mislim, hoću da kažem – zaista? To jest – *zaista*. Zaista?“

Kardinalka Žiška se osmehnu. A taj osmeh je nekako više uznemiravao čak i od njenog smrknutog pogleda. „Znaš li za Kapelu Svete celishodnosti?“

„Hm... mislim da nisam...”

„To je jedna od trinaest kapela unutar Nebeske palate. Jedna, zapravo, od najstarijih. Stara kao sama crkva.“

„Koliko ja znam, kapela ima dvanaest, po jedna za svaku od dvanaest vrlina...”

„Katkad je neophodno neke neprijatne činjenice sakriti iza zastora. Ali ovde, u samom srcu Crkve, moramo da gledamo dalje od pukog *privida* vrline. Moramo se suočiti sa svetom kakav je on zaista, oslanjajući se na sve raspoloživo oruđe.“

Je li ovo nekakav ispit? Gospode, brat Dijaz se nadao da jeste. Ali ako jeste, on nije imao blage veze kako da ga položi. „Pa ja... hm...”

„Crkva, naravno, mora ostati verna učenjima naše Spasiteljke. Ali ima zadataka koji se moraju izvršiti i metoda koji se moraju primeniti, za koje verni i bezgrešni... nisu prikladni.“

Brat Dijaz je slutio da je, ako se zažmuri na jedno, ili bolje na oba oka, tako nešto moguće tvrditi, ali ni izbliza nije time želeo da se bavi. Hitro je pogledao Jakoba iz Torna, ali mu ovaj baš nimalo nije pomogao. Izgledao je kao čovek koji *nimalo* ne brine o prikladnosti neophodnih metoda. „Nisam baš siguran da sledim...”

„Te zadatke preuzimaju i te metode koriste sledbenici Kapele Svete celishodnosti.“

„Sledbenici?“

„Pod upravom kapelana.“ Onda Žiška značajno diže obrve.

Brat Dijaz nije mogao da spreči sopstvene obrve da se jednako dignu. Nesigurno se dodirnuo prstom po grudima.

„Njena svetost je tebe izabrala za tu počast. Batista će te upoznati sa tvojom pastvom.“

Brat Dijaz se okrenu drugi put pa vide ženu kako se sa prekrštenim rukama naslanja na zid iza njega. Nije mu bilo jasno da li se bešumno ušunjala ili je tu stajala čitavo vreme, ali mu se nijedna od te dve mogućnosti nije dopadala. Njeno poreklo bilo je teško odrediti – slutio je da potiče sa neke od brojnih sredozemnih obala – i delovala mu je kao da najavljuje nevolje u istoj meri kao Jakob iz Torna, samo nevolje drugačije vrste. Njena odeća bila je razmetljiva baš koliko je njegova bila jednostavna, njeno široko lice izražajno koliko njegovo strogo. I ona je imala ožiljke. Jedan preko usana. Jedan ispod oka, sa strane, zbog čega je pomislio na suzu, iako suze nikako nisu išle uz drski osmejак koji joj je većito lebdeo na uglovima usana.

Skinula je kapu sa zlatnim resama pa se poklonila toliko duboko da je gustom tamnom kosom pomela pločice, a zatim se ispravila i prebacila jednu čizmu sa zlatnom kopčom preko druge, u opuštenom stavu koji je bratu Dijazu, u svetlu njegove sve veće panike, zapravo delovao prilično drsko.

„Da li i ona... spada u moje stado?“, promućao je.

Osmejак se pretvori u kez. „Beeeee“, reče ona.

„Batistu bismo mogli da nazovemo, unutar jedinstvenog ustrojstva te kapele...“ Kardinalka Žiška načas zastade dok ju je osmatrala. „Laičkom propovednicom?“

Jakob iz Torna čudno frknu. Da je taj zvuk dopro sa bilo kojih drugih usana, brat Dijaz bi možda pomislio da je reč o smehu.

„Rukopoloženju sam bila najbliža kad sam nekoliko nedelja živela u ženskom samostanu.“ Batista je neuspešno pokušala da ugura neposlušnu crnu kosu pod kapu, tako da je nekoliko pramenova ostalo da visi. „To časnim sestrama nije odgovaralo, ali je meni trebao novac.“

„Časnim sestrama?“, upita brat Dijaz.

„Časne sestre moraju da piju, brate, baš kao i svaki drugi. Možda i malo više. Meni je bila *čast* da pomažem grupici bivših kapelana ove kapele, uključujući i tvoju prethodnicu.“

„Kako da im pomažeš?“, upita brat Dijaz, prilično strepeći od odgovora.

Batistin kez pređe u osmeh. Iza ožiljka preko usana imala je dva zlatna zuba, jedan gore a drugi dole. „Kako god je bilo celishodno.“

„Deluješ pometeno“, reče njena eminencija.

Pometenost je bila njegova najmanja briga. Brat Dijaz nije bio siguran u šta se to upleo, a još manje kako se u to upleo, ali je u njemu narastao snažan osećaj da iz toga želi da se isplete, i da će, ne učini li to brzo, uskoro biti prekasno. „Pa, znate... ja sam uglavnom stručan za... pre svega... birokratiju?“ Onaj goli kameni zid, bez prozora, iza kardinalke Žiške počinjao je da liči na tamničku ćeliju. „Preraspoređujem knjige. U biblioteci. Samostanskoj biblioteci. To je bio moj veliki... doprinos.“ Grčevito je pokušavao da umanjí dostignuća koja je mesecima besramno preuveličavao. „Bavim se računima. Papirologijom. Ponekad pregovorima oko prava na ispašu i tako dalje. Takoreći jedan običan čata.“ Tiho se nasmejao, ali se nije nasmejao niko drugi, i njegov smeh je umro gotovo jednako bolno kao Sveti Varnava, u jednostavnom ramu na zidu. „Tako da, hm...“, mahnuo je ka Jakobu iz Torna, „*vitezovi* i...“, pokazao je na Batistu, „hm...“, onda je shvatio da nema pojma kako nju da nazove pa je odustao, „i *đavoli* i noć što urla, van ovoga sveta...“

„Da?“, upita kardinalka Žiška, kod koje su se primećivali sve veći znaci nestrpljenja.

„Sve mi to deluje kao da nije... u skladu sa mojim iskustvom?“

„Da li je Sveta Evarista imala nekog iskustva kada je sa petnaest leta uzela očevo koplje i povelu Treći sveti pohod na vilenjake?“

„Ali zar nju nisu na kraju... da se tako izrazimo...“ Brat Dijaz se lecnu. „Živu pojeli?“

Žiškino čelo se nabra. „U ratu smo, za naš goli opstanak, protiv nemilosrdnih neprijatelja. Da bismo u ratu pobedili, moramo ponekad koristiti i oružje naših neprijatelja. Da bismo se borili protiv vatre, ponekad moramo biti spremni da koristimo vatru.“

Lice brata Dijaza dodatno se iskrivilo. „Ali zar onda ne sledi, vaša eminencijo, da bismo u borbi protiv đavola... morali biti spremni... da *koristimo* đavole?“

Jakob iz Torna nagnu snažno telo napred, iskezi zube pa ukočeno ustade. „Znači, shvatio si“, reče.

„To je ogromna prilika. Za tvoj napredak. Za ostvarenje ciljeva Crkve. Ali najvažnije...“ Kardinalka Žiška ustade, uze lanac sa naslona stolice pa ga ukrivo prebaci preko ramena, tako da se draguljima optočeni krug zanjihao. „Prilika da se čini *dobro*.“ Onda natuče kapicu na glavu i time pokaza, van svake sumnje i nade, da je razgovor okončan i da je njegov ishod neupitan. „Zar nismo svi mi zbog toga stupili u Crkvu?“

Majka je brata Dijaza naterala da stupi u Crkvu da bi njihovu porodicu poštedita nove sramote. On je, međutim, nekako sumnjao da čelnica Zemaljske kurije to želi da čuje. A ako je iskustvo *nečemu* naučilo brata Dijaza, bilo je to da ljudima govori ono što žele da čuju.

„Naravno“, reče on i uspe da se slabašno osmehne. „Da bismo činili *dobro*.“

Šta god to kog đavola značilo.

U ovolikoj sreći

Aleks je stajala kraj prozora, sa svežim povetarcem na obrazu i toplom vatrom iza leđa. Trljala je previjene šake i gledala dole u Sveti grad.

Sa tolike visine, umesto da se tiska u njegovoj utrobi, izgledao je kao neko potpuno drugačije mesto. Pa čak i divno mesto. Na brdima vrtovi i bele palate, sa statuama anđela na pročeljima. Veličanstvene ulice i visoke kuće na obroncima, desetine crkvenih zvonika i oltara sa kojih se diže krug vere. Sve se to postepeno razlivalo u nasumični lavirint sirotinjskih krovova u dolinama, koji se mokro presijavao od susnežice što je nedavno stala. Videle su se ruševine na kojima je grad sazidan, oko kojih je sazidan, od kojih je sazidan – ogromni blokovi, bezoblično kamenje, oronuli zidovi gusto obrasli puzavicama, ostaci palog carstva što proviruju iz mase zgrada, poput kostiju džinovskog trupla. Blede sestre štrčale su kao prsti, dva ruševna stuba preostala od ogromnog hrama, na čijim su vrhovima neki lukavi sveštenici podigli dva suparnička zvonika, koji su se uzdizali visoko iznad grada i tukli zvonima jedan na drugog pred svaku molitvu, kao blizanci koji drekom privlače majčinu pažnju.

Sa tog mesta nikada ne biste naslutili muke i borbu u njihovim dugačkim senkama, gde su vaši izgledi da osetite povetarac jednaki

izgledima vilenjaka da oseti nebesku milost. Ljudski otpad, koji mili i vrvi, poput mrava na mravinjaku. Laži, prevare i nasilje, samo da bi se bar malčice iz toga izvukli. Hladni vetar doneo je slabašne zvuke himni i vike trgovaca, ali je taj žagor vere i besa sada bio dalek, kao da njoj više ništa od svega toga nije bitno.

Odred časnih sestara ju je okupao, oribao, umotao u odoru sa licima svetaca izvezenim srebrom i sa krznenim okovratnikom zbog čije joj je topline na obrazu došlo da zaplače. Jedva je prepoznala sopstveno lice u ogledalu. Jedva je prepoznala sopstvene šake pošto joj ispod izgrizenih nokata više nije bilo prljavštine. Slutila je da nikada u životu nije bila toliko čista i nije bila sigurna da li joj se to sviđa. Neprekidno ju je čudio osećaj sopstvene kose, pošto su joj odsekli hiljadu učebanih pramenova pa je iščešljali sve dok nije zasijala.

Češalj su joj ostavili. Srebrni, sa jantarom u dršci. Stalno se pitala na koliko bi ga procenila Gal Kesa, a koliko zapravo više vredi. Šaka joj se prikradala ka njemu, jedan prst je *kuc-kuc-kuckao* po prozorskoj dasci. To ona ne bi doživljavala kao krađu, prosto bi uzela nešto što drugima ne treba.

Ako ne želite da vam češalj ukradu, ne ostavljajte ga kod lopova...

Začu se *kuc-kuc* na vratima i ona brzo povuče ruku, a srce joj iznenada snažno zakuca, obuze je očajnička želja da se iskrađe kroz prozor pa spusti niz oluk, mahniti glas u njenoj glavi kreštao je da je žrtva neke velike prevare i da će uskoro zbog toga da nastrada.

Tu je, međutim, bio i hladniji, smireniji glas koji je šaputao da se ovde može okoristiti još nečim, a ne samo srebrnim češljem. Da se može okoristiti *mnogo* čime. Trebalo je samo da im uvali laž, a zar ona nije lažljivica? U životu je igrala toliko uloga da je jedva znala ko je zapravo ona. Bila je crni luk, koji se sastoji samo od opni, a u čijem središtu nema ničega.

Zato je sporo udahnula i opustila pesnice i pokušala da se izmigolji iz svog uobičajenog grča, pa da izgleda kao da joj je tu zaista mesto. Pokušala je da zacvrkuće „Samo napred“ kao što bi to možda uradila princeza, ali je *samo* zazvučalo kao huktanje, pa je da to nadoknadi *napred* zazvučalo poput goluba koji se pretvorio

u krmka i na kraju je iskrivila lice zbog tolike nespretnosti kada su se vrata otvorila.

Bio je to njen neočekivani spasilac, navodni vojvoda Mihail. Nelagodno se osmehivao, kao da joj ne veruje u potpunosti, što je govorilo da je prilično bistar, pošto je ona izdajnička gnjida, pitajte koga hoćete.

„Dakle“, upita on, „zar nije bolje tako?“

Zadenula je pramen kose za uho, na način koji je trebalo da deluje dražesno, ali je jedva znala šta znači dražesno, a kamoli kako bi to trebalo da izgleda. „Isprali su mi riblja creva iz kose“, reče.

„Lepo postupaju prema tebi?“

„Bolje od onih smradova na pijaci. Trebalo je da ih pobiješ a pare da zadržiš.“ Ili još bolje, da ih da njoj.

„Svevišnji nije pristalica ubijanja“, reče vojvoda Mihail, „ako se dobro sećam svetih spisa.“

„Koliko ja znam, spreman je on na svakojake izuzetke.“

„Bog to sebi može da dozvoli, pošto su male šanse da ga neko izbode na ribljoj pijaci.“

„Imao si mač.“

„Ako sam jedno naučio, u dugim godinama služenja mačem, to je da ljudi s mačem ginu jednako lako kao i drugi, a obično i mnogo brže. Sem toga, nisam smeo da rizikujem Evsevija. Dovoljna je jedna reč da nastanu nove vojvode, ali su dobre sluge istinska dragocenost. Smem li da uđem?“

Aleks nije bila sigurna da li ju je neko u životu ranije to pitao. Nikada nije imala sopstveni prostor. Sem toga, ljudi s kojima je obično imala posla nisu bili od onih što za bilo šta traže dozvolu. Zato je uživala u kratkoj stanki pre nego što je oholo zabacila glavu i rekla: „Smeš.“

„Očekujem... da ćeš mi postavljati neka pitanja.“ Vojvoda Mihail je opušteno zakoračio u sobu.

„Jedno ili dva.“ Pogledala ga je pravo u oči, poslovno. „Pre svega, je li ovo sve zbog seksa?“

On prasnu u smeh. „Ne. Pobogu ne. Nipošto.“

„E onda dobro.“ Pokušavala je da ne pokaže koliko joj je laknulo. Nije bilo potrebe da pregovara o uslovima koje je razmatrala ako sve to *jeste* zbog seksa.

„Ja sam tvoj ujak, Aleks. Dugo sam te tražio.“ Zakoračio je bliže. „Sada si bezbedna.“

„Bezbedna“, promrsi ona, pošto se prisilila da ne ustukne. Pojam *bezbednosti* bio joj je još čudniji od reči *Smem li da uđem*. Njen bogati ujak, pao s neba, da joj priča koliko je posebna. Previše dobro da bi bilo istinito bio je slabašan opis ovoga što se dešava. „Jesi li ti stvarno vojvoda?“

„Jesam, mada... privremeno bez vojvodstva.“

„Malo ti je to nepažljivo. Da izgubiš vojvodstvo.“

„Oтели su mi ga.“ Načinio je novi korak ka njoj. „Da li znaš nešto o politici Istočnog carstva?“

Mogla je da mu pruži detaljan uvid u politiku sirotinjskih četvrti, ali je Istočno carstvo uvek delovalo prilično daleko. „Možda imam izvesne propuste u obrazovanju...“

„Čula si za caricu Teodosiju Blagoslovenu?“

„Naravno“, slaga Aleks.

„Ona je imala troje dece. Irenu, Evdoksiju i... mene.“

„Tvoja majka je bila carica?“

„Tvoja *baka* je bila carica. Velika carica. Kada je umrla, krunu je trebalo da nasledi moja starija sestra Irena, ali je moja mlađa sestra Evdoksija...“, okrenuo je lice, a glas ga je izdao, „Evdoksija ju je ubila i uzurpirala presto. Izbio je građanski rat.“ Zagledao se u vatru i odmahivao glavom, kao da ga muči teško kajanje. „Rat, glad i raskol između Istočne i Zapadne crkve, a veliki utvrđeni grad Troja istrulio je iznutra. Irenine slugе krišom su odvele njenu malenu kćer u Sveti grad, pod zaštitu pape. Usput je, međutim, nestala. Ja sam dugo verovao da je mrtva.“ Onda je pogledao Aleks. „Zvala se Aleksija.“

„A ti misliš... da sam to ja?“

„Ja to *znam*. Imaš mladež na vratu a lančić koji носиš...“ Onda je pokazao nekoliko karika koje su provirivale iz tog lepog krznenog okovratnika.

Ona je navukla odoru preko njega. „Ništa ne vredi.“

„Grešiš. Da li je, nekim slučajem, na njemu polovina novčića?“

Veoma sporo ga je izvadila. Sa njegovog kraja visio je polukrug od bakra, uglaćan od godina dodira s njenom kožom. Nepravilna, prelomljena ivica je sijala. „Kako znaš?“

On iz svojih nedara izvadi lančić i ona vide kako na njegovom kraju visi druga polovina novčića. On joj priđe bliže, stavi jednu polovinu kraj druge i Aleks se sva naježi kada vide kako se nepravilne ivice savršeno uklapaju. Jedan novčić.

„Ovo si dobila na dan kad si otišla iz Troje. Da ne bi bilo sumnje ko si. Ali ja sam to znao čim sam te ugledao.“ Osmehnuo se i neprijatnost je prošla i sve je bilo toliko srdačno i iskreno da je gotovo poverovala. „Bez obzira na riblje iznutrice u kosi i šaku oko grla. *Ista* si majka.“

„Ja...“ Aleks proguta knedlu. „Ja nju ne pamtim...“

„Ona je bila najbolja od nas. Uvek tako hrabra. Tako *sigurna*.“ Onda je uzeo njenu zdravu i njenu previjenu šaku pa ih je stegao. Imao je krupne, snažne i tople šake i pošto je potisnula nagon da se otrgne i oslobodi, bilo je nečeg čudno umirujućeg u njihovom dodiru.

„Slušaj“, rekla je, „ja ne znam ništa... o tome kako je biti princeza...“

„Ja samo želim“, reče on, „da ti... budeš ti.“

Aleks je prilično sumnjala da bi on to rekao da je poznaje bolje. Ali Gal Kesa je uvek govorila: *Ne prekidaj žrtvu kada počne da greši*, a on se sada namrgođeno zagledao u pod, tako da ga je pustila da govori.

„Pre nekoliko nedelja sam saznao da je moja sestra Evdoksija mrtva. Što nikoga nije rastužilo. Neki kažu da su je otrovali. Neki kažu od eksperimenta koji je pošao naopako... poslednji čin čarobnjačke oholosti...“

„Čarobnjačke?“, prošapta Aleks sumnjičavo.

„Šta god da je uzrok, presto je sada upražnjen!“ Mihail naglo diže glavu pa je pogleda u oči. „Vreme je da se vratiš.“

Njene obrve se digoše još i više. „Na presto?“

„Na zmijski presto Troje.“

Kad su se prvi put sreli, proglasio ju je za princezu. Na drugom sastanku je na sto stavljao carsku titulu. Kako je krenulo, do užine će postati anđeo a do večere boginja.

„Jedva čekam da ga *vidiš*, Aleks!“ , rekao je, blistavih očiju. „Stub – koji su podigli vrači-graditelji drevne Kartagine – diže se iznad grada i baca senku preko čitave luke! Na njegovom vrhu slavne Viseće vrtove, lepše nego što možeš da sanjaš, napajaju planinski izvori koje sprovodi Veliki akvedukt.“

Uhvatio ju je za rame, a drugu ruku je pružio, kao da se taj prizor pruža pred njima.

„Bazilika Anđeoskog ukazanja diže se iznad zelenila, prepuna hodočasnika što su došli da vide relikvije velikih svetih pohoda! A i palatu, takođe, najviše od svega Svetionik, najveći u Evropi i na njegovom vrhu plamen Svete Natalije, koji sija kao zvezda i vodi sinove i kćeri Troje kući!“ Okrenuo se ka njoj i uhvatio je za drugo rame. „*Našoj* kući, Aleks!“

Ona ga je trepćući gledala. Svi njeni nagoni – koje je tokom godina stekla na brojne teške načine – govorili su da sve to dočeka kao laž, a da li je u životu uopšte čula smešniju gomilu gluposti od ovih?

A ipak je tu. U Nebeskoj palati. Toplo joj je, prvi put posle ko zna koliko nedelja. Drži česalj koji vredi više od njenih šaka. U odori koja vredi više od njene glave. A bilo je i nečeg toliko prokletu *uverljivog* kod ovog tipa. Počinjala je da misli kako bi on zaista mogao biti taj koji tvrdi da jeste. Počinjala je da misli kako bi *ona* zaista mogla biti ta koja on tvrdi da jeste.

Vojvoda Mihail kao da se prisetio ko je i gde je, pa je povukao ruke. „Siguran sam da je ovo... prilično teško pojmiti. Sigurno te zastrašuje. Ali ja ću te pratiti na svakom koraku putovanja.“

„Nikada nisam imala... nekog svog...“ Jedva da je znala da li više govori istinu ili igra ulogu. Možda je tako i bolje. Tako se smišljaju najbolje laži.

„Mnogo mi je žao, Aleks. Što mi je ovoliko dugo trebalo da te nađem. Mnoge godine sam živio... bez ikakve nade. Dozvoli mi

da sada to ispravim. Da ti pomognem.“ Oči su mu zasuzile, tako da je zaključila da će i njoj biti korisno da uradi isto. Nikada nije morala da predugo traži neke tužne uspomene.

„Mogu da probam.“ Šmrknula je, pa je zatreptala da potisne suze i onda je na lice izmamila stidljiv osmejak, i bila je prilično zadovoljna kako joj je to uspelo.

„To je sve što tražim.“ On obrisao oči nadlanicom. „Čeka nas mnogo posla. Moraš se upoznati sa kardinalkom Žiškom! Ona će nam pomoći. Uskoro ćemo se vratiti tamo gde nam je mesto!“

Onda se osmehnuo, i sada u tome nije bilo ničeg nespretnog, pa se povukao i zatvorio vrata za sobom.

Aleks su nekoliko puta u životu rekli gde joj je mesto. U zatoru. U kanalizaciji. U jami. U paklu, sve u zavisnosti od toga koga pitate. U ovolikoj sreći krije se nekakva opasnost, ali ima li ona uopšte nekog izbora?

Papa Koliniju je dugovala dvostruko više nego što je imala, ako ćete njenu imovinu veoma velikodušno da procenite, a to nije bio jedini njen dug. Uzimala je na zajam od Kraljice Tref sa sumanutom kamatom da bi mogla da vara na kartama protiv Male Suzi, ali se ispostavilo da Suzi bolje vara od Aleks, tako da je onda dugovala i njoj, koja je zbog duga htela da joj odseče nos, i Kraljici Tref, koja bi joj zbog duga slomila noge, a i dalje je dugovala Papa Koliniju, koji bi joj odsekao prste i povadio zube, a *onda...* pošto sazna za druga dva duga – verovatno i oči, kad je već tu.

Hvala lepo, ali jebeš takav život.

Koliko god sumnjala u čitavu tu priču o princezi, stigla je u savršenom trenutku. Odigraće ulogu, uzeće šta može da se uzme i čim zamiriše na nevolje, šutnuće tog svog nazovuijaka negde na krivudavom putu za Troju, pa će naći neko novo ime kojim će se služiti i neki novi grad u kome će se skrasiti.

Prema ljudima moraš da postupaš kao prema narandžama, uvek je govorila Gal Kesa. Iscedi koliko možeš i uopšte ne žali kad baciš zgnječenu koru. Prema ljudima moraš da postupaš kao prema stepenicima. Kao prema prečagama na merdevinama. Ili ćeš se jednog dana probuditi i imaćeš samo otiske čizama na leđima.

Aleks nije uspela da obuzda osmeh koji joj se širio preko lica. Odavno ga nije osetila i osećaj joj je prijao. Počinjala je da misli kako bi vojvoda Mihail mogao biti stepenik ka nekom veoma prijatnom mestu. Nije baš bila sigurna kakvom. Odavno nije razmišljala o budućnosti dalje od sledećeg ručka. Ali sve će isplanirati u hodu. Ona ume brzo da misli, pitajte koga hoćete.

Oslonila se laktovima na prozorsku dasku, sa svežim povetar-
cem na obrazu i toplom vatrom iza leđa, pa se osmehnula u pravcu sirotinjskih naselja. Ako bi se baš zaškiljila, videla bi ljude dole. Ali oni su bili veoma, veoma nisko. Prosto je morala da ponovo protrlja ono divno krzno o lice, pa se tiho zasmejuljila.

Onda je gurnula onaj češalj u rukav.

Što je sigurno, sigurno je.

Stado crnih ovaca

Brat Dijaz se sporo osvrnuo oko sebe, zabačene glave i otvorenih usta, ošamućen od strahopoštovanja.
„Prelepo je...”

Kapela Svete celishodnosti bila je možda četiri puta viša nego šira, ogromno i šumno prostranstvo raznobojnog mermera obasjano anđeoskim zracima iz visoke kupole. U uklesanim nišama dizali su se kipovi vrlina u ljudskom obliku, zidove su prekrivale slike sedamdeset sedmoro većih svetaca i vrtoglavi niz onih manjih. Bila je tu i propovedaonica od porfira, kakve se ne bi postidela ni najveća katedrala, a na njoj draguljima optočeni sveti spisi.

Njegova propovedaonica, shvatio je, a strahopoštovanje je počinjalo da popušta pred toplim i prijatnim sjajem zadovoljstva. *Njegova* propovedaonica u *njegovoj* kapeli. On, mora se priznati, nikada nije bio neki propovednik. Ali na ovakvom mestu? Snaći će se.

„*Jeste* prelepo.“ Batista je ponovo prebacila ruku preko njegovih ramena pa je pokazala jednu sliku. „To je Havaracin Sveti Stefan.“

„Zaista?”

„Znaš, ja sam ga poznavala.”

„Svetog Stefana?”

„Havaracu.” Batista skromno zabaci zalutali uvojak sa lica a on smesta pade nazad. „Jednom me je naslikao.”

„Zaista?“

„U to doba sam služila kao dvorska dama sicilijanske kraljice, dok sam čekala neki pravi posao.“

„Služila si... koga?“

„Nju je slikao preko dana. Ja sam mu pozirala uveče.“ Nagnula se bliže da prošapuće: „Želeo je da me slika bez odeće.“

„Hm...“

„Ali sam ja zahtevala da slika obučen!“ Batista prasnu u smeh, a onda njen smeh pređe u kikut a onda taj kikut zgasnu u neprijatnu tišinu. Potapkala je oči. „Umro je od sifilisa.“

„Havaraca?“

„A nedugo zatim i sicilijanska kraljica. Pa ti sam izvedi zaključak. Mislim da je ta slika sada kod vojvode od Milana.“

„Slika sicilijanske kraljice?“

„Ne, moja slika. On je bio divan čovek.“

„Vojvoda od Milana?“

„Ma ne. On je govнар. Nego Havaraca.“ Osmotrla je tu sliku Svetog Stefana, koji se blaženo smeška dok mu zubati vilenjaci crveno usijanim kleštima kidaju jaja. „Jedna od onih istinski čistih duša, kakve ponekad, veoma retko, sretnoš u životu.“

„Veoma... veoma mi je žao što to čujem. Što je mrtav, ne što je bio čista duša...“ Brat Dijaz iskoristi priliku da se izvuče ispod Batistine ruke. Oдавно nije bio u toliko bliskom dodiru sa nekom ženom, a tada ishod uopšte nije bio srećan. Blago je spustio šaku na jednu od desetina divovskih sveća, bar dvostruko viših od njega i debelih kao stablo, pitajući se koliko li je koštala. On je jednom izvojevao neopevanu pobeđu u pregovorima oko novog ugovora sa voskarem, za račun svog samostana, tako da je imao neku predstavu. „Ovo je zaista *prelepa* kapela.“

Gordost ne spada u dvanaest vrlina, ali pošto su ga pustili da se toliko dugo kuva u stidu, prosto je morao da zamisli lica svoje takozvane braće u samostanskoj trpezariji kada čuju vesti. Kapelan? Raskošne i ekskluzivne kapele? *Unutar Nebeske palate?* Zamislio je čudovišne razmere hvalisanja njegove majke, kako će

zaseniti sitna dostignuća njegove rođene braće, posluženja koja će prvo nuditi njemu, dok će se oni otimati za ostatke...

Škripavi glas Jakoba iz Torna saseče njegove sanjarije u korenu. „Nećemo ovde provesti mnogo vremena.“

„Nećemo?“

Vitez je stavio jednu ruku pod propovedaonicu i mrštio se dok je nešto tražio. Začu se metalni zvuk i škripa zupčanika i propovedaonica kliznu u stranu i otkri skriveno stepenište koje se spuštalo u dubinu.

„Tvoje stado je dole.“

Brat Dijaz proguta knedlu kada se zagleda u mrkli mrak ispod kapele, a od reči kardinalke Žiške o večitoj noći što urla van ovoga sveta sav se naježio. „Zašto dole?“

„Delom zarad njihove bezbednosti.“

„Ali većim delom zarad bezbednosti svih drugih“, reče Batista, pa uze svećnjak sa tri treperave sveće.

Dok su se spuštali, brat Dijaz je primetio sve bodeže na njoj. Onaj ogromni na desnoj butini teško je bilo prevideti, kao i onaj tek malčice manji na levoj, ali je sada video i zakrivljeni pozadi na kaišu, i jasan odsjaj jabuke u visokoj sari čizme i, mila Sveta Beatriso, *dva* u drugoj čizmi.

„Imaš veoma mnogo noževa“, prošaputao je.

„Naučila sam da je nezgodno kad ih ponestane.“ Sveće su podarile njenim očima vragolast sjaj, u krajnjoj suprotnosti od teme razgovora. „Kako onda da ubadam ljude?“

„Ti ljude ubadaš... često?“

„Trudim se da to činim što ređe. Nikada nemoj da se guraš gde ti nije mesto, to ti je moj moto.“ Ona uzdahnu. „Ali kad se živi punim plućima, katkad bude i kajanja.“

„Katkad“, prošapta brat Dijaz, besmisleno. Iza njega je Jakob iz Torna tiho i bolno stenjao prilikom svakog teškog koraka.

Zidovi su se promenili dok su silazili. Obrađene kamene ploče zamenile su neuredno zamalterisane cigle temelja, a onda čudni sivi kamen, nalik na zadnji zid Žiškinog kabineta. Svetlost sveća stvarala je nepravilne senke na njegovim izbočinama i talasastim

šarama. Brat Dijaz pruži ruku i prstima blago pređe preko njega. Bio je veoma gladak, veoma tvrd i veoma hladan.

„Ostaci drevnog grada“, reče Jakob iz Torna.

„Iznad zemlje nije mnogo ostalo“, dobaci Batista preko ramena, „ali ispod se tuneli pružaju miljama. Niko ne zna koliko duboko. Sve su ih izgradili vračevi-graditelji Kartagine.“

Brat Dijaz naglo povuče prste, pa uzrujano dodirnu izbočinu na mantiji, ispod koje se krila bočica Svete Beatrise. Nije mogao da se oslobodi nerazumnog osećaja da se spušta u utrobu čudovišta.

„Prilično je ironično.“ Batista se tiho zasmeha. „Davno pre nego što je ovo bio Sveti grad, bio je... pa...“ Svetlo iz njenog svećnjaka obasja teška vrata, prekrivena gvozdenim zakivcima, naizgled oprljena plamenom, sa nekoliko prepletenih, duboko urezanih krugova runa. „Nesveti grad?“ I Batista se iskezi preko ramena zalupa pesnicom po njima.

Kada je brava začegrtala a vrata se otvorila, brat Dijaz se spremio za nepojamne užase – ali se iza njih nalazila samo ostava, sa ognjištem i loncem, nekoliko sanduka i buradi, sa policama sa posuđem i priborom kao i ćelava ljudeskara sa svetiljkom u kojoj je gorelo kitovo ulje.

Batista smrknuto pogleda ka drugim vratima, još težim i još išaranijim runama od ovih prvih. „Nema problema?“

„Čarobnjak se žalio na hranu“, odgovori ljudeskara, sa snažnim naglaskom, dok je sedao nazad za sto i uzimao veoma malu knjigu. „Ali inače nema. Ovo nam je novi sveštenik?“

„Brat Dijaz“, promumla Jakob.

„Ah, Kastiljanac?“

„Leonjanin...“ Mada je, s obzirom na okolnosti, insistiranje na tim razlikama delovalo apsurdno.

„Drago mi je. Ja sam Hob. Ja se staram o đavolima.“

Brat Dijaz proguta knedlu. „O kome?“

„Zar ti kardinalka Žiška nije održala govor?“

„Održala mu je govor“, reče Jakob iz Torna.

„Nisu oni stvarno đavoli.“ Batista je otišla do dugačke prečage sa koje je visilo desetak svežnjeva teških ključeva. „Nisu *doslovno*.“